

กาลครั้งหนึ่ง...นานมาแล้ว

แปดสยาม อิน-จัน (4)

นายหันเตอร์ เซเลบตัวพ่อแห่งสยาม

กาลครั้งหนึ่ง...นาน

แฟดสยาม อิน-จีน

นายหันแตร์ เซเลบตัวพ่อ

บทความตอนนี้ ผู้เขียนจะขอพาท่านผู้อ่านย้อนเวลาหาอดีต กลับไปเดินเล่นอยู่ในกรุงเทพฯ สมัยในหลวงรัชกาลที่ 3 เพื่อให้เห็นบทบาทของพ่อค้าชาวอังกฤษเชื้อสายสก๊อตผู้หนึ่ง ที่มีบันทึกเรื่องราวของกระทำการขายยานี้ในประวัติศาสตร์สยามอย่างน่าตื่นตาตื่นใจ

นักวิชาการ นักประวัติศาสตร์ของไทยบันทึกผลงานของฝรั่งเศสว่าข้าวรายนี้ไว้ในหลายเวอร์ชัน

แน่นอนที่สุดคือ นายคนนี่คือคนที่สวรรคตส่งเข้ามาเพื่อจะนำพาแผ่นดิน-จีนจากแม่กลอง เมืองสมุทรสงคราม ไปโด่งดังในอเมริกาและยุโรป

ในวันทักของ ส.พลายน้อย เรื่องชาวต่างชาติในประวัติศาสตร์ไทย เมื่อ พ.ศ.2516 และข้อมูลจากวิกิพีเดีย บางตอนบันทึกว่า

ในรัชสมัย ร.3 ราว พ.ศ.2367 ฝรั่งเศสชาวอังกฤษเชื้อสายสก๊อต ชื่อโรเบิร์ต ฮันเตอร์ ได้นำปืนมัสเกต (Musket) จากอินเดียเข้ามามอบให้กับเจ้าพระยาพระคลัง ว่าที่สมุหพระกลาโหม มันคือปืนคาบศิลาที่ถูกผลิตออกมาสู่ตลาดโลกที่กำลังอยู่ในยุคสำริดนิยม และมนุษย์มุ่งทำสงครามประชิดประหารกันอยู่หลายแห่งในโลก นักปืนในสมัยนั้นส่วนใหญ่ยังใช้หอก ดาบ แหวน หลาวเป็นอาวุธ ปืนคาบศิลาที่นำมามอบให้รัฐบาลสยามจึงเป็นอาวุธที่สยามต้องการมากที่สุด

ปืนคาบศิลาจำนวน 1 พันกระบอก ที่นายฮันเตอร์นำเข้ามามอบถือว่าถูกที่ ถูกเวลา ถูกทางให้ตัวเองไปสู่การค้าขายกับสยามแบบยั่งยืน

หลังจากแนะนำตัวเองจนสนิทสนมกับผู้ใหญ่ชั้นสูงของสยามแล้ว นายฮันเตอร์จึงเฝ้าปากขอซื้อที่ดินในบางกอกแปลงหนึ่งเพื่อก่อสร้างตึกตั้งห้างสรรพสินค้า ซึ่งกฎระเบียบว่าด้วยการครอบครองที่ดินในสมัย ร.3 ยังมีอาณุญาตให้ชาวต่างชาติเข้ามาถือครองที่ดินได้ ร.3 จึงทรงมอบให้เจ้าพระยาพระคลังจัดการหาที่ดินให้ฝรั่งเศสอังกฤษรายนี้ตั้งห้างค้าขายทำมาหากินในบางกอกตามที่ขอมา

เจ้าพระยาพระคลังจึงกราบบังคมทูลว่า ถ้าให้ชาวต่างชาติคนนี้ซื้อที่ดินและก่อสร้างอาคารเอง ต่อไปภายหลังเห็นท่าจะเป็นการยุ่งยากเป็นแน่แท้ จึงกราบบังคมทูลขอให้เป็นการเช่าที่ดินจึงจะเหมาะสมด้วยประการทั้งปวง

เจ้าพระยาพระคลังแบ่งที่ดินของท่าน (ปัจจุบันคือบริเวณหน้าวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร) ส่วนหนึ่งให้นายฮันเตอร์เช่ากับขอพระราชทานเงินภาษีไม่พอที่ขึ้นกับกรมท่าไปเป็นทุนในการก่อสร้างตึก และจะขออน้อมถวาย ซึ่ง ร.3 พระราชทานพระบรมราชานุญาต เรื่องที่เป็นเกร็ดประวัติศาสตร์ที่ไม่นำมาบอกกล่าวเล่าสู่กันผู้ย่านที่เคารพไม่ได้ครับ

ชื่อเสียงเรียงนามนายฮันเตอร์เป็นที่กล่าวขานกันอื้ออึงในบางกอก เพราะพ่อค้าฝรั่งเศสคนนี้เดินทางมาจากอินเดียไปลงทุ้งตั้งห้างสรรพสินค้าบนเกาะสิงคโปร์ แล่นเรือเข้ามาในบางกอก แกลมาแบบฟอร์มโต มีตึกการค้าออกเสียงชื่อ "ฮันเตอร์" ไม่ยากนักสำหรับชาวสยาม การออกเสียงที่มีอยู่แล้วในภาษาไทยยุคนี้จึงสะดวกสิ้น สบายปากไปลงตัวที่ชื่อ "หันแตร์"

ฝรั่งเศสคำทั้งหลายที่เข้ามาทำงานในสยามในยุคโน้นโดนผันชื่อการออกเสียงไปหมด เช่น คอนสแตนติน ฟอลคอน ชาวสยามเรียกว่า "กาสัตัน" หรือเอ็ดมันด์ โรเบิร์ต เราเรียกว่า "เอมึนราบัด" นายจอห์น ครอบพอร์ด ชาวสยามสะกดว่าที่จะเรียกว่า "นายการะพิด" นายแอนโตนีโอ วิเซน เรียกว่า "องควิวีเสน" ซึ่งก็

เป็นการเรียกชื่อที่ง่าย ๆ และน่ารักน่าชังไม่น้อย

ในขณะที่ผู้เขียนออกนอกเรื่องไปเล่าถึงนายฮันเตอร์ มาแผ่นดิน-จีนในขณะที่นักกลับไปลงทุนเลี้ยงเปิดที่แม่กลอง หลังจากได้เข้าเฝ้าฯ ร.3 แล้วที่พรรณนาถึงชาวต่างประเทศในบางกอกเพราะต้องการให้เห็นบุคลิกภาพของพ่อค้าฝรั่งที่มีการทำงานที่ถึงลูกถึงคน ไม่แพ้พ่อค้าชาติอื่นๆ

ใน พ.ศ.2368 เจ้าพระยาพระคลังแบ่งที่ดินริมแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณตอนเหนือถนนสะพานฉนวน หน้าวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ให้นายหันแตร์สร้างตึก 2 ชั้น 3 หลัง ใช้เป็นโกดัง เป็นห้างสรรพสินค้า เป็นที่พักอาศัย เรียกว่าบริติช แฟคทอรี (British Factory) เปิดทำการไม่นานก็ดังกระหึ่มบางกอก เพราะเป็นห้างสรรพสินค้าแห่งแรกในสยาม มีสินค้าแปลกใหม่ ดินตา ดินขาว ชาวต่างประเทศในบางกอกแห่กันมาดู มาเที่ยว มาพบปะชุมนุม สวรรเสเฮฮาที่บริติช แฟคทอรี เหมือนเป็นเมืองของชาวตะวันตกขนาดย่อม ฝรั่งเศสเดินทางเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับราชสำนักสยามก็จะต้องมาพักอยู่ที่นี้ จนมีชื่อเรียกกันอีกแบบว่า ตึกฝรั่ง

ผู้เขียนเลยพลอยนึกถึงถนนวิบูลย์ ใน กทม.ปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่ตั้งของสถานทูตหลายๆ ประเทศที่มักจะอยู่ใกล้กัน แต่บางประเทศก็จะจัดให้สถานทูตของประเทศต่างๆ อยู่ในพื้นที่เดียวกันทั้งหมด เช่น ในนิวเดลีของอินเดีย และอีกหลายประเทศ

นายหันแตร์เป็นพ่อค้าแบบครบเครื่อง อยู่ไม่นานก็พูดภาษาไทยได้ มีความคุ้นเคยกับผู้หลักผู้ใหญ่ในราชสำนัก การค้าขายเติบโตแบบก้าวกระโดด นำสินค้ามาจากอังกฤษ เน้นเครื่องใช้ในสำนักงาน ด้วยขาม ของใช้ในเรือ ผ้าฝรั่ง ผ้าแขก ยาฝรั่ง ยาคิวิน นำเครื่องถ้วยที่คนไทยเรียกว่า "เครื่องถ้วยฝรั่งกั๊กโล" ซึ่งฝรั่งอังกฤษ ฝรั่งเศสและดอลเลียนแบบจากเครื่องถ้วยจีนไปผลิตเองในยุโรป นายหันแตร์ใจถึงจึงได้นำเข้ามาวางจำหน่ายในบางกอกเป็นเจ้าแรก ไม่นานนักก็เป็นเศรษฐีแห่งบางกอก นายหันแตร์แล่นเรือสินค้าไปมาระหว่างประเทศต่างๆ รวมทั้งยุโรป และได้นำอาวุธปืน เครื่องกระสุนดินดำอีกหลายชนิดมาขาย มาขายให้สยาม ในที่สุดจากความดีความชอบทั้งหลาย นายหันแตร์จึงได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์จาก ร.3 เป็นหลวงอาวุธวิเศษประเทศพานิช ผู้เขียนไปค้นเพิ่มเติมจากเอกสารของอังกฤษว่า บรรดาศักดิ์ดังกล่าวตรงกับคำว่า Marquis of Extraordinary Arms

ใครจะเรียกชื่อตึกนี้ว่าอะไรก็ตาม ชาวสยาม

ขอเรียกชื่อตึกนี้แบบสะดวกปากว่า ตึกหันแตร์ บ้างก็เรียกว่าตึกฝรั่ง ซึ่งเป็นประวัติศาสตร์การกำเนิดห้างสรรพสินค้าแห่งแรกในประเทศไทยครับ

บันทึกต่อมาว่านายหันแตร์ ชาวอังกฤษ ได้พบรักกับทนายทูนี่ 4 ของเจ้าพระยาวิเชียรวันต์ (ชาวกรีกที่เข้ามารับราชการการสมัยกรุงศรีอยุธยา) ชื่อ แองเจลินา พร็พ (Angelina Sap) ที่แสนสวย ชาวสยามเรียกเธอว่าท่านผู้หญิงพร็พ หรือหม่อมพร็พ ซึ่งต่อมาเธอผู้นี้แหละที่กลายเป็นผู้นำชุมชนกะตังจีน หรือกุ๊กจีน นายฮันเตอร์กับหม่อมพร็พมีลูกด้วยกันหลายคน คนโตเป็นผู้ชายตั้งชื่อว่าโรเบิร์ต ฮันเตอร์ (ในธรรมเนียมชาวตะวันตกชื่อลูกซ้ำกับชื่อพ่อได้ แต่อาจจะเพิ่มคำว่าเจเนียร์หรือเดิมคำว่าที่สองต่อท้าย) ลูกคนนี้ส่งกลับไปเรียนที่อังกฤษแล้วกลับมาสยาม ทำงานเป็นล่ามให้สมุหพระกลาโหม

ผู้เขียนโชคดีที่ไปพบข้อมูลเรื่อง An Early British Merchant in Bangkok ที่บันทึกบทบาทของนายฮันเตอร์ไว้อย่างละเอียดแบบตรงไปตรงมาครับ ความว่า : นายฮันเตอร์เดินทางเข้ามาถึงบางกอกในเดือน

สิงหาคม พ.ศ.2367 ยังไม่ลงหลักปักฐาน แล่นเรือค้าขายเล็มทางสิงคโปร์ กัลกันตัน ต.ปัตตานี เมื่อตัดสินใจจะทำการค้ากับบางกอกหาปืนมัสเกต (Musket) จำนวน 1 พันกระบอกมาขอให้รัฐบาลสยามซึ่งกำลังติดพันการตะวันตกเฉียงเหนือ

เรื่องที่ดินของชนต่างชาติในบางกอกต้องผุดใจกันมาแล้ว เช่น กรณีนายคาโลส (Carlos da Silva) กงสุลโปรตุเกสที่อยู่มาที่ สุดเกิดการอ้างว่า ร.2 พระราชทานที่ดินให้ การนี้ของพ่อค้าอังกฤษคนนี้เลยต้องมียก ตึก 2 ชั้น 3 หลังที่สร้างเสร็จ ฝรั่งเศส

หังหันแตร์ (Hang Huntraa) เปิดทำการ ธันวาคม พ.ศ.2367

นายหันแตร์มีเรือบรรทุกสินค้าของตัว ในขณะที่ยานมีเรือสินค้าแล่นไปมา 2 Buddha Ummarth และ Riddhi (สะกดของอังกฤษ : ผู้เขียน)

สินค้าที่นำขึ้นขึ้นคือเครื่องแก้วเจียระไนของใช้หรรษาจากยุโรป ชาวต่างชาติและพระ

...นานมาแล้ว

อิน-จีน (4)

บ๊วยพ่อแห่งสยาม

สิงหาคม พ.ศ.2367 ยังไม่ลงหลักปักฐานซะทีเดียว แล่นเรือค้าขายเส้นทางสิงคโปร์ กลันตัน ตรัง กานู และปัตตานี เมื่อตัดสินใจจะทำการค้ากับบางกอก จึงไปจัดหาปืนมัสเกต (Musket) จำนวน 1 พันกระบอก เพื่อมามอบให้รัฐบาลสยามซึ่งกำลังติดพันการรบทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เรื่องที่ดินของคนต่างชาติในบางกอก เคยมีเรื่องต้องผัดกันมาแล้ว เช่น กรณีนายคาลอส ดา ซิลวา (Carlos da Silva) กงสุลโปรตุเกสที่อยู่มานาน และในที่สุดเกิดการอ้างว่า ร.2 พระราชทานที่ดินให้ กรณีของพ่อค้าอังกฤษคนนี้เลยต้องมีสัญญาเช่า ดึก 2 ชั้น 3 หลังที่สร้างเสร็จ ผัวกันเองยังเรียก **ห้างหันตรา** (Hang Huntraa) เปิดทำการในเดือนธันวาคม พ.ศ.2367

นายหันตรามีเรือบรรทุกสินค้าของตัวเอง 4 ลำ ในขณะที่สยามมีเรือสินค้าแล่นไปมา 2 ลำ ชื่อเรือ Buddha Ummarth และ Riddhi (สะกดตามบันทึกของอังกฤษ : ผู้เขียน)

สินค้าที่นำขึ้นเดินคือเครื่องแก้วเจียระไน กระจก ใช้หุรวาจากยุโรป ชาวต่างชาติและชาวสยามที่มี

กะดิ่งค้ำทั้งหลายแห่กันมาซื้อบั้งที่ติดหันตรา รัฐบาลอังกฤษภูมิใจและสนับสนุนพ่อค้าคนนี้ ที่สามารถเปิดตลาดการค้า เปิดห้างสรรพสินค้าได้เป็นรายแรกในสยาม อังกฤษเห็นว่าการค้ากับสยามเติบโตไปได้สวย จึงส่งกัปตันเฮนรี เบอร์นี (Captain Henry Burney) ตามเข้ามาทำสัญญาการค้ากับสยามซ้ำเข้าไปอีก ธุรกิจนายหันตรายิ่งขยายตัวเป็นทวีคูณ

นายหันตราหลงใหลได้ปลื้มการค้ากับกรุงสยามอยู่นานโซ นานไปเริ่มจะกว้างเกินขนาด วางอำนาจบาตรใหญ่เพราะถือว่ารัฐบาลอังกฤษหนุนหลัง จนเลยเถิดถึงขนาดแอบลักลอบนำฝิ่นปะปนสินค้าเข้ามาขายในสยาม และมีอิทธิพลเหตุการณ์ที่ทำให้ในที่สุดนายหันตราต้องถูกรัฐบาลสยามขับออกนอกประเทศ

อังกฤษบันทึกว่า ฮันเตอร์ต้องออกนอกสยามประเทศไปเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.2387 หลังจากทำการค้าและพักพิงในสยามนาน 20 ปี

ระหว่างนายหันตราอยู่ในเมืองสยาม ถือว่าเป็นผู้มีชื่อเสียง มีหน้ามีตา ประการสำคัญคือมีสตางค์ เยอะ เป็นคนสำคัญในสยาม ซอกแซกเดินทางไปทั่วเพื่อขยายธุรกิจและเรียนรู้ ใช้ชีวิตอย่างบรมสุข บุคคลสำคัญที่เป็นแขกบ้านแขกเมืองที่มาสยามต้องมาพบปะนายหันตรา

ย้อนหลังไปในปี พ.ศ.2367 ในช่วงแรกที่เข้ามาตั้งห้างฯในบางกอก ความที่นายหันตราเป็นคนชอบกีฬา ชอบเล่นเรือ เป็นคนอยู่ไม่สุข เที่ยวตระเวนไปในสยามโดยเฉพาะทางน้ำ พระผู้เป็นเจ้าบันดาลให้นายหันตราได้ฟังเรื่องราวที่แสนสนุกว่า ณ หมู่บ้านแห่งหนึ่งแถบปากน้ำแม่กลอง มีสยามแปลกประหลาดตัวติดกัน 2 คน 4 แขน 4 ขา ทำมาหากินอยู่แถวนั้น จะไปดูกันหน่อยมั๊ย

และแล้ว...วันหนึ่ง พ่อค้าชาวสก็อตลงเรือจากท่าเรือในบางกอกมุ่งหน้าไปแม่กลอง เพื่อตามหาของแปลกหายากตามคำบอกเล่า ใช้เวลาเดินทางไม่นานนักก็ถึงปากน้ำแม่กลอง ล่องเรือไปเสาะหา ถามผู้คนทั้งหลายในย่านนั้นเรื่องคนแฝด ในย่านนั้นไม่มีใครไม่รู้จักอิน-จีน เรือนายหันตราเดินทางต่อไปอีกไม่นาน และแล้วสิ่งที่เคลื่อนไหวปรากฏต่อสายตาเจ้าของห้างสรรพสินค้าแห่งแรกในสยามคือเด็กหนุ่ม 2 คนว่ายน้ำในคลองด้วยความคล่องแคล่วในจังหวะท่วงท่าเหมือนคนคนเดียวกัน เป็นดั่งคำเล่าลือจริงฯ ด้วย

เมื่อเล่นเรือเข้าไปใกล้ นายหันตราก็พบว่านิทานปรัมปราจากเมืองสมุทรสงครามเป็นของจริง มีมนุษย์

ประหลาดตัวติดกันว่ายน้ำให้เห็นต่อหน้ากลางวัน แลกว่า

ประกายความคิดเรื่องเงินทองไหลมาเทมา เป็นเรื่องหลักสำหรับสินค้าตัวใหม่จากเอเชียที่จะส่งออกไปยังยุโรปและอเมริกา ซึ่งในยุคสมัยนั้นการแสดงของประหลาด คนประหลาด สัตว์ประหลาด เป็นการท้าทายกันที่ทำรายได้งามในยุโรปและอเมริกา

ในสยามประเทศก็เช่นกันนะครับ ของแปลกเหล่านี้จะไปปรากฏในงานวัด มีการล้อมเขตด้วยสังกะสีด้วยผ้า เป็นอาณาเขตย่อยๆ มีป้ายโฆษณาภาพวาดแสดงของประหลาดที่แสนจะเร้าใจแบบไม่ดูไม่ได้ ใครจะเข้าไปดูของประหลาดเหล่านี้ต้องเสียเงินเดินเข้าไปทำงานวัดเขาของมีมนุษย์ไร้แขน ผู้หญิงมีเครา มนุษย์หน้าขน โกไม่มืหัว เมียง เมียงระเซ (ผู้หญิงหน้าตาเบ้อโลกนั่งคู่กับจะเข้ที่สตีฟไว้) รู 2 หัว 2 หาง ที่กระดุกสันหลังคดแล้วมีป้ายบอกว่าเป็นพญานาค มีไก่ 3 ขา ช้าง ม้า วัว ควาย เอางูเห่ามาทำท่าจะกัดกับพองพองให้ดู ที่ร่อยุ่กันก็ไม่กัดกัน (เพราะแก่มากแล้ว)

แม้กระทั่งคนที่กายภาพผิดไปจากธรรมชาติก็ถูกนำมาแสดง สิ่งเหล่านี้จะมีคนอยากรู้อยากเห็น ยอมเสียเงินมุดเข้าไปดู ทั้งๆ ที่รู้ว่าเค้าลอก แคมยังมีการคุยโม้อวดว่ามีฤทธิ์เดชศักดิ์สิทธิ์นักแล เสียเสียเงินแล้วต้องไปนั่งกราบไหว้อีกต่างหาก เรื่องกราบไหว้บูชาแบบนี้ชาวสยามนำหน้าฝรั่งไปหลายช่วงตัว

ท่านผู้อ่านยังคงจำได้นะครับว่า หลังจากอิน-จีนเข้าเฝ้าฯ ร.3 ที่บางกอกแล้วนั่งเรือกลับบ้านที่แม่กลอง ได้รับพระราชทานทุนรอนมาก่อนหนึ่ง จึงตัดสินใจเลี้ยงเปิด ชายโซ่เปิด ทำโซ่เค็ม และยังคงใช้ชีวิตหาเลี้ยงนางนาคผู้เป็นแม่และพี่น้องในครอบครัว โดยอาศัยบ้านริมแม่น้ำแควแม่กลอง ตอนนั้นแฝดหนุ่มอายุราว 14 ปีเศษ

เรือนายหันตราตรงเข้าหาแฝดหนุ่มแห่งแม่กลองที่กำลังล่องน้ำขึ้นที่ ทักทายด้วยหัวใจพองโตปลาบปลื้มขอตตามฝ่าแฝดไปถึงบ้านเรือนแพ พบกับนางนาคและพี่น้องของอิน-จีน สร้างมิตรภาพแบบงู ปลาๆ คุยกันสนุกครึกครื้น พูดพิศพิพไฟกันสนั่นแพ ซึ่งแฝดอิน-จีนก็มองไฝฝรั่งคนนี้เป็นคนประหลาดเช่นกัน มีผมสีทอง ผิวขาว ตัวสูงใหญ่ มีขนตามตัวรุงรุง มันพูดภาษาอะไรไม่รู้เรื่อง

ต่างคนต่างเจอของแปลก
ตามบันทึกของต่างประเทศ แฝดอิน-จีนไผ่ผมเขียวยาวประมาณ 4 ฟุต สูงประมาณ 5 ฟุต 2 นิ้ว ย่านเขียน พูดภาษาจีนได้ พูดไทยได้

นายฮันเตอร์ได้พบกับ **สินค้าทำเงิน** หนึ่งเดียวในโลกเข้าแล้ว ลากลับไปบางกอก กลับมาเยี่ยมใหม่เที่ยวไล่เที่ยวชื้อ ไปลามาไหว้ ความสนิทสนมของนายฮันเตอร์กับครอบครัวนางนาคพัฒนาไปอย่างราบรื่นวันคืนผ่านไป นายฮันเตอร์ไม่ปล่อยคนประหลาดให้หลุดมือหายไปแน่นอน ถ้าใช้ศัพท์สมัยใหม่ต้องเรียกว่า นายหันตรา **"ล็อกเป้า"** แฝดสยามแบบกัดไม่ปล่อยจะต้องหาทางเอามนุษย์ประหลาดจากปากน้ำแม่กลองคู่นี้ไปยุโรปบ้านเกิด และไปอเมริกาให้จงได้ เงินจะไหลนอง ทองจะไหลมาแน่นอน

นายหันตราจะทำเยี่ยงไรหนอ?
โปรดติดตามตอนต่อไปครับ

เรียบเรียงโดย

พล .อ.นิพัทธ์ ทองเล็ก